

№5

MOLIYAVIY TEXNOLOGIYALAR

ILMIY ELEKTRON JURNALI

ISSN: 2181-3965
VOLUME 5
TOSHKENT 2026

“MOLIYAVIY TEXNOLOGIYALAR” ILMIY ELEKTRON JURNALI TAHRIRIYAT KENGASHI RAISI

To‘lqin Zakirovich Teshabayev – tahririyat kengashi raisi. Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti rektori, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI

Mehmonov Sultonali Umaraliyevich – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O‘quv ishlari bo‘yicha birinchi prorektor, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Abdurahmanova Gulnora Qalandarovna - Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo‘yicha prorektor, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Karimova Komila Daniyarovna - Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, Yoshlar masalalari va ma‘naviy-marifiy ishlar bo‘yicha birinchi prorektor, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich - Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, Hududiy ta‘lim masalalari va markazlar bo‘yicha prorektor, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Sindarov Sherzod Egamberdiyevich – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, Infratuzilmalarni rivojlantirish va iqtisod ishlari bo‘yicha prorektor, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent

Saparov Aktam Jo‘rayevich – bosh muharrir, filologiya fanlari doktori

Islamkulov Alimnazar Xudjamuratovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Pardayev Abdunabi Xoliqovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Kuziyev Islomjon Ne‘matovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Baymurotov Tursunbay Maxkambayevich – iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor

Omonov Akrom Abdinazarovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Sharipov Qongratbay Avezimbetovich – texnika fanlari doktori, professor, O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta‘lim, fan va innovatsiyalar vaziri

Jumayev Nodir Xosiyatovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, O‘zbekiston Respublikasi Oliy Kengashi deputati

Haydarov Nizomiddin Hamroyevich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Raviprakash G. Dani – Xalqaro ta‘lim konsultanti, professor (AQSH)

Bagautdinova Nailya Gumerovna – Qozon federal universiteti Boshqaruv, iqtisodiyot va moliya instituti direktori, iqtisodiyot fanlari doktori, professor (Rossiya Federatsiyasi)

Sharifzoda Mu‘min Mashokir – Tojik davlat huquq, biznes va siyosat instituti rektori, iqtisodiyot fanlari doktori, professor (Tojikiston Respublikasi)

Maley Elena Borisovna – Polotsk davlat universiteti rektori, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent (Belarus Respublikasi)

Asif Mahbub Karim – Malayziya Menejment va tadbirkorlik universiteti professori (Malayziya qirolligi)

Piter Xayk – Yevropa amaliy fanlar va menejment instituti ilmiy ishlar bo'yicha prorektori (Chexiya Respublikasi)

Yavuz Demirel – Kastamonu universiteti professori (Turkiya Respublikasi)

Jo'rayev Abdug'affor Safarovich – Termez agrotexnologiyalar va Innovatsion rivojlanish instituti rektori, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Ismanov Ibroxim Nabiyeovich – Farg'ona politexnika instituti kafedra mudiri, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Xayriddinov Azamat Botirovich – Qarshi muhandislik-iqtisodiyot instituti prorektori iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Tashnazarov Samiddin Nizamovich – Samarqand iqtisodiyot va servis instituti kafedra mudiri, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Nurmanov Ulug'bek Anorbayevich - Bank-moliya akademiyasi “Buxgalteriya hisobi va audit” kafedrasida professori, iqtisodiyot fanlari doktori

Yakubova Nargiz Tursunbayevna – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Mamatov Baxadir Safaraliyevich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Qiyosov Sherzod Uralovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Urazaliyev Kamoliddin Tajikulovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent

JURNAL TAHRIRIYATI

Saparov Aktam Jo'rayevich – bosh muharrir, filologiya fanlari doktori, dotsent

Avlokulov Anvar Ziyadullayevich – ilmiy muharrir, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Aliqulov Mehmonali Salohiddin o'g'li – mas'ul muharrir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Buxorova Moxira Samandarovna – muharrir

O'zbekiston Respublikasi OAK Rayosatining 2023-yil 3-iyundagi 364-son qarori bilan “Moliyaviy texnologiyalar” ilmiy elektron jurnali iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) va fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalari yuzasidan assosiy ilmiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan.

“Moliyaviy texnologiyalar” ilmiy elektron jurnali

23.11.2022-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan **№R-566966** reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№049864**

MUNDARIJA			
1.	Meyliyev Obid Raxmatullaevich	Soliqlarning budget daromadlaridagi ahamiyatini oshirish	7
2.	Мирзаева Матлуба Ғайбулла қизи	Тижорат банкларининг капитал базасини мустаҳкамлашнинг методологик ва амалий асосларини такомиллаштириш	14
3.	Жабборов Насриддин Мирзаодилович, Юнусова Шохсанам Муротовна, Бебугова Зулайхо Хамидовна, Сафарова Севара Қахрамон қизи	Тошкент вилояти туристик ҳудудлари имижли модели учун барқарорлик таҳлили	19
4.	Мухамедова Севара Абдуллаевна	Тижорат банкларида кичик бизнес лойиҳаларини кредитлашда банк таваккалчиликларини баҳолаш ва бошқариш тизими	27
5.	Abduqayumov Elyorbek Ulug'bek o'g'li, Yo'ldosheva Oygul Zokir qizi	Janubiy Koreya kinoindustriyasining iqtisodiy rivojlanishdagi o'rni va ta'siri	33
6.	Umarova Shahnoza	Moliyaviy faoliyat bo'yicha baholangan majburiyatlar hisobini takomillashtirish	40
7.	Muydinov Xusniddin Nuriddin o'g'li	Avtomobilsozlik korxonalarining xarajat samaradorligini ekonometrik modellash	46
8.	Akromov Shohrux Shuhrat o'g'li	O'zbekistonda auditorlik faoliyatini tashkil etishning zaruriyati va uning ahamiyati	57
9.	Kurbanbayev Jurabek Eruvbayevich, Akromov Shohrux Shuhrat o'g'li	Auditorlik tekshiruvlarida tashqi tasdiqlardan foydalanish va ichki nazorat tizimining samaradorligini oshirish	66
10.	Абдурахманов Ўрол Наврўз ўғли	Акциядорлик жамиятлари аудитида таҳлилий амалларни қўллашни такомиллаштириш	71
11.	Sayfiddinov Sarvarbek Anvarbek o'g'li	Yoshlar biznes-loyihalarini moliyalashtirishda kredit va investitsiya resurslarining o'rni	80
12.	Shodiyev Yashnarbek Baxriddin o'g'li	Davlat moliyaviy nazoratini modellar va metodologik yondashuvlarini xalqaro standartlar asosida takomillashtirish	92
13.	Muydinov Baxodirjon Numanovich	Korxonalarda ichki auditni tashkil etish va takomillashtirish	101
14.	Mirzanov Zakir Maratovich	Paxta yetishtirish va qayta ishlash klasterlarida resurslardan foydalanish samaradorligini oshirish va iqtisodiy yo'qotishlarni kamaytirish	111
15.	Тожибоева Дилором	XXI ахборотлар асри – қарор қабул қилиш жараёнининг мураккаблашуви асри	116
16.	Нурхонов Комилжон Товкараевич	Яшил иқтисодиётга ўтиш йўллари ва устуворликлари	124
17.	Saydullayev Nodirbek Narzullayevich	Inflyatsion targetirlash sharoitida markaziy bank valyuta intervensiyalari strategiyasini takomillashtirish mexanizmlari	132
18.	Хусаинов Равшан Рахимович	Сравнительный анализ налоговых систем зарубежных стран и трансформация их для Узбекистана	143
19.	Maxkamova Nazokat Umarali qizi	O'zbekiston iqtisodiyotida to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalarning o'rni	150
20.	Abduraxmanova Muqaddas Toxtasinovna	Temir yo'l transporti korxonalarining ekologik-iqtisodiy samaradorligini oshirishning innovatsion mexanizmlari	156
21.	Kuliboyev Azamat Shonazarovich	Davlat tibbiyot tashkilotlarida buxgalteriya hisobi: nazariya, amaliyot va uslubiyot	165

22.	Jaxbarov Jamshidbek Tilavoldi o'g'li	Raqamli texnologiyalar asosida budget tashkilotlarida davlat moliyaviy nazoratini takomillashtirish: Farg'ona viloyati misolida	179
23.	Xasanova Shaxzoda Sarvarq qizi	Avtomatlashtirish davrida ayollarning mehnat bozorida transformatsiyasi: global tendensiyalar va O'zbekistonning 2030-yilgacha imkoniyatlari	188
24.	Abdullaeva Nilufar Javdat qizi	Бюджет ташкилотларида узок муддатли активлар билан боғлиқ молиялаштириш манбалари	194
25.	Худойкулова Дилора Дилмуродовна	Обеспечение надежности аудиторских доказательств при аудите долгосрочных активов	200
26.	To'xtayev Umidjon Shuhrat o'g'li	Xususiy tibbiy xizmatlar raqobatbardoshligini oshirish yo'llari	209
27.	Djumaniyazov Shavkat Raximovich	Yangi O'zbekistonda tadbirkorlikni rivojlantirish istiqbollari	216
28.	Siroj Zarina Rustambekovna	O'zbekistonda demografik jarayonlarni statistik prognozlash va monitoring tizimini takomillashtirish	223
29.	To'laev Safarmurod Boymuhammad o'g'li	Korporativ mijozlarga innovatsion bank xizmatlarini rivojlantirishning xorijiy tajribasi	229
30.	Эрдонаев Аликул Халимович	Банк технологиялари ва масофавий банк хизматларининг турларидан фойдаланиш амалиёти	236
31.	Муродов Бобиржон Ҳаётжон ўғли	Иқтисодиётда яширин меҳнат ресурслари айланмаси: иш берувчиларни масъулияти ва норасмий бандликни бартараф этишнинг тизимли ечимлари	247
32.	Abdullayeva Shaxnoza Erkinovna	Aholini ijtimoiy himoya qilish tizimini moliyalashtirish samaradorligini baholash metodologiyasini takomillashtirish	253
33.	Саттаров Тулкин Абдихалилович	Қишлоқ хўжалиги корхоналарини молиявий барқарорлигини баҳолаш моделлари	261
34.	Sanayev Javohir Shavkat o'g'li	Tijorat banklarida mijozning tranzaksion faolligiga asoslangan adaptiv tariflash mexanizmini takomillashtirish	271
35.	Хасанов Сабирджан Садикович, Раимова Мадинабону Сабирджан кизи	Оценка экономической необходимости строительства ветроэнергетических установок в Узбекистане	278
36.	Karimov Shohruh Ahmadullo o'g'li	O'zbekistonda buxgalteriya xizmatlari bozorining institutsional tuzilmasi: auditorlik va soliq maslahatchilari tashkilotlari reestrlari tahlili	286
37.	Karimqulov Jasur Imomboyevich, Xojanov Baxadir Omirbayevich	Bank infratuzilmasi transformatsiyasi samaradorligini integral baholash metodikasini takomillashtirish	292
38.	Kasimova Zilolaxon Botir qizi	O'zbekiston bank tizimining miqdoriy kengayishi va moliyaviy barqarorlik normativlariga rioya etish darajasi: 2017–2025 yillar tahlili	301

**O'ZBEKISTONDA BUXGALTERIYA XIZMATLARI BOZORINING
INSTITUTIONAL TUZILMASI: AUDITORLIK VA SOLIQ MASLAHATCHILARI
TASHKILOTLARI REESTRLARI TAHLILI**

Karimov Shohruh Ahmadullo o'g'li

*Farg'ona davlat texnika universiteti doktoranti,
«FISCAL AUDIT» MChJ direktori
E-mail: newcyberx@gmail.com
ORCID: 0009-0006-3563-1277*

Annotatsiya. Maqolada O'zbekistonda buxgalteriya outsorsing xizmatlarini ko'rsatishga qonunan vakolatli tashkilotlar rasmiy reestrlar asosida tahlil qilinadi. 281 ta tashkilotning hududiy taqsimoti, reestrga kiritilish dinamikasi va hajmi o'rganilib, bozorning Toshkent shahrida keskin markazlashgani aniqlangan. Mintaqaviy xizmat taqchilligini kamaytirish va sohani tartibga solishni takomillashtirish bo'yicha ilmiy takliflar berilgan.

Kalit so'zlar: buxgalteriya outsorsingi, buxgalteriya xizmatlari bozori, auditorlik tashkiloti, soliq maslahatchisi, rasmiy reestr, hududiy taqsimot, bozor konsentratsiyasi, Herfindal–Hirshman indeksi, institutsional tartibga solish, kichik biznes, mintaqaviy rivojlanish.

**ИНСТИТУЦИОНАЛЬНАЯ СТРУКТУРА РЫНКА БУХГАЛТЕРСКИХ УСЛУГ В
УЗБЕКИСТАНЕ: АНАЛИЗ РЕЕСТРОВ АУДИТОРСКИХ ОРГАНИЗАЦИЙ И
НАЛОГОВЫХ КОНСУЛЬТАНТОВ**

Каримов Шохрух Ахмадулло угли

*докторант Ферганского государственного
технического университета,
директор ООО «FISCAL AUDIT»
E-mail: newcyberx@gmail.com
ORCID: 0009-0006-3563-1277*

Аннотация. В статье на основе официальных реестров анализируются организации, законодательно уполномоченные оказывать услуги бухгалтерского аутсорсинга в Узбекистане. Изучены территориальное распределение, динамика включения в реестр и размер 281 организации, выявлена высокая концентрация рынка в Ташкенте. Предложены меры по сокращению регионального дефицита услуг и совершенствованию регулирования.

Ключевые слова: бухгалтерский аутсорсинг, рынок бухгалтерских услуг, аудиторская организация, налоговый консультант, официальный реестр, территориальное распределение, концентрация рынка, индекс Херфиндаля–Хиршмана, институциональное регулирование, малый бизнес, региональное развитие.

**INSTITUTIONAL STRUCTURE OF THE ACCOUNTING SERVICES MARKET IN
UZBEKISTAN: AN ANALYSIS OF THE REGISTERS OF AUDIT AND TAX
CONSULTING ORGANIZATIONS**

Karimov Shohruh Ahmadullo o'g'li

*doctoral student, Fergana State Technical University,
Director, FISCAL AUDIT LLC
E-mail: newcyberx@gmail.com
ORCID: 0009-0006-3563-1277*

Abstract. The article analyzes organizations legally authorized to provide accounting outsourcing services in Uzbekistan using official registers. The regional distribution, registration dynamics and size of 281 organizations are examined, revealing strong concentration in Tashkent.

Measures to reduce the regional service gap and improve regulation are proposed.

Keywords: *accounting outsourcing, accounting services market, audit organization, tax consultant, official register, regional distribution, market concentration, Herfindahl–Hirschman index, institutional regulation, small business, regional development.*

Kirish

Buxgalteriya hisobini yuritish funksiyasini tashqi ixtisoslashgan tashkilotga topshirish — buxgalteriya autsorsingi — kichik va oʻrta biznes uchun malakali kadrlar taqchilligi va xarajatlarni qisqartirish muammosini hal qilishning keng tarqalgan usulidir. Oʻzbekistonda tadbirkorlik subyektlari sonining oʻsishi, soliq maʼmuriyatchiligidan raqamlashuvi hamda moliyaviy hisobotning xalqaro standartlariga (MHXS) bosqichma-bosqich oʻtilishi buxgalteriya xizmatlariga boʻlgan talabni oshirmoqda. «2022–2026-yillarga moʻljallangan Yangi Oʻzbekistonning taraqqiyot strategiyasi» ham tadbirkorlik muhitini yaxshilash va xizmatlar sohasini rivojlantirishni ustuvor vazifa sifatida belgilagan [1].

Biroq buxgalteriya autsorsingi mamlakatimizda alohida litsenziyalanadigan faoliyat turi emas va unga oid yagona davlat reestri yuritilmaydi. Natijada bozor hajmi, xizmat koʻrsatuvchilar soni va ularning hududiy joylashuvi haqida rasmiy statistika mavjud emas. Bu holat davlat siyosatini ishlab chiqish, mintaqaviy ehtiyojlarni baholash va ilmiy tadqiqotlar oʻtkazishni qiyinlashtiradi. Ilmiy adabiyotlarda bozor koʻlami koʻpincha ekspert baholari yoki tanlanma soʻrovnomalar asosida taxmin qilinadi, bunday baholar esa tekshirib boʻlmaydigan xarakterga ega.

Ushbu maqolaning maqsadi — buxgalteriya xizmatini koʻrsatishga qonunan vakolatli tashkilotlarning rasmiy reestrlarini tahlil qilish orqali Oʻzbekiston buxgalteriya xizmatlari bozorining institutsional tuzilmasini miqdoriy tavsiflash va uni rivojlantirish boʻyicha takliflar ishlab chiqishdir. Maqsadga erishish uchun quyidagi vazifalar qoʻyildi: vakolatli tashkilotlarning huquqiy asosini aniqlash; ularning hududiy taqsimotini, reestrda kiritilish dinamikasini va hajm tuzilmasini tahlil qilish; bozor konsentratsiyasini baholash; aniqlangan nomutanosibliklarni bartaraf etish yoʻllarini asoslash.

Adabiyotlar sharhi

Autsorsingning nazariy asosi R.Kouzning firma chegaralari haqidagi ishiga borib taqaladi: korxona funksiyani ichkarida bajarish yoki bozordan sotib olishni tranzaksion xarajatlarni solishtirish orqali tanlaydi [2]. O.Uilyamson bu yondashuvni rivojlantirib, aktivlarning oʻziga xosligi, noaniqlik va bitimlar takrorlanuvchanligini tanlovning asosiy omillari sifatida koʻrsatgan [3]. K.Prahalad va G.Hamel esa korxona oʻz resurslarini asosiy kompetensiyalarga jamlashi, qoʻllab-quvvatlovchi funksiyalarni esa tashqariga berishi kerakligini asoslagan [4]. J.Kvinn va F.Hilmer strategik autsorsingni raqobat ustunligini oshirish vositasi sifatida tahlil qilgan [5].

Buxgalteriya autsorsingi boʻyicha empirik tadqiqotlarda P.Everaert va hammualliflari Belgiya kichik korxonalarida misolida tranzaksion xarajatlar nazariyasining buxgalteriya funksiyasini autsorsingga berish qarorini tushuntirish qobiliyatini tasdiqlagan [6]. Y.Kamyabi va S.Devi Eron kichik va oʻrta korxonalarida buxgalteriya autsorsingi korxona faoliyati natijalariga ijobiy taʼsir koʻrsatishini aniqlagan [7]. M.Laciti va L.Uillkoks esa robototexnik jarayonlarni avtomatlashtirish (RPA) buxgalteriya kabi standartlashgan xizmatlar iqtisodiyotini tubdan oʻzgartirayotganini koʻrsatgan [8].

Ushbu tadqiqotlarning umumiy jihati shundaki, ular bozor ishtirokchilari toʻgʻrisida ishonchli statistika mavjud boʻlgan rivojlangan mamlakatlar sharoitiga tayanadi. Oʻtish iqtisodiyotidagi mamlakatlarda, jumladan Oʻzbekistonda, buxgalteriya xizmatlari bozorining tarkibi rasmiy maʼlumotlar asosida deyarli oʻrganilmagan. Mahalliy adabiyotlarda buxgalteriya hisobi va auditni takomillashtirish masalalari keng yoritilgan boʻlsa-da, buxgalteriya autsorsingi bozori mustaqil tadqiqot obyekti sifatida kam oʻrganilgan. Ushbu maqola mazkur boʻshliqni rasmiy reestrlar tahlili orqali qisman toʻldirishga qaratilgan.

Tadqiqot metodologiyasi

Tadqiqotning asosiy metodologik muammosi — buxgalteriya autsorsingi bozorining chegaralarini aniqlash. Yagona reestr bo'lmagani sababli, bozorning rasmiy qismi sifatida buxgalteriya xizmatini ko'rsatish huquqi qonunda bevosita belgilangan tashkilotlar olindi. «Auditorlik faoliyati to'g'risida»gi Qonunning 33-moddasiga ko'ra auditorlik tashkilotlari turdosh xizmat sifatida «buxgalteriya hisobini yo'lga qo'yish, qayta tiklash, yuritish va moliyaviy hisobot tuzish» huquqiga ega [9]. «Soliq maslahatiga oid faoliyat to'g'risida»gi Qonunning 18-moddasiga ko'ra soliq maslahatchilari tashkilotlari «buxgalteriya hisobini va moliyaviy hisobni yuritish» xizmatini ko'rsatishi mumkin [10].

Axborot bazasini uchta rasmiy reestr tashkil etdi: Iqtisodiyot va moliya vazirligining auditorlik tashkilotlari reestri (2026-yil 1-iyun holatiga) [11], Soliq maslahatchilari palatasining soliq maslahatchilari tashkilotlari reestri va autsorsing tashkilotlari reestri [12]. Auditorlik reestrining 175 ta faol yozuvi (reestrda chiqarilgan 2 ta tashkilot hisobga olinmadi) bo'yicha pochta manzili, reestrda kiritilgan sana va auditorlar tarkibi birlamchi ma'lumot sifatida qayta ishlandi. Hudud pochta manzili bo'yicha aniqlandi, tashkilot hajmi esa unda ishlovchi sertifikatlangan auditorlar soni bilan o'lchandi.

Tahlilda guruhlash, tuzilmaviy va dinamik tahlil usullari qo'llanildi. Hududiy konsentratsiya darajasini baholash uchun Herfindal–Hirshman indeksi (HHI) hududlar kesimida hisoblandi:

$$HHI = \sum s_i^2,$$

bu yerda s_i — i-hududning tashkilotlar umumiy sonidagi ulushi (foizda). Indeks 0 dan 10 000 gacha qiymat oladi; tashkilotlar 14 ta hudud o'rtasida teng taqsimlanganda uning qiymati 714 ga teng bo'lar edi. Raqobat siyosati amaliyotida 1800 dan yuqori qiymat yuqori konsentratsiya belgisi sifatida qaraladi [13]. Mazkur maqolada indeks raqobat emas, balki xizmatlarning hududiy joylashuvi konsentratsiyasi o'lchovi sifatida qo'llanildi.

Tahlil va natijalar

Rasmiy reestrlar ma'lumotlariga ko'ra, 2026-yil holatiga O'zbekistonda buxgalteriya xizmatini ko'rsatishga qonunan vakolatli 281 ta tashkilot faoliyat yuritmoqda (1-jadval).

1-jadval

Buxgalteriya xizmatini ko'rsatishga vakolatli tashkilotlar (2026-yil)

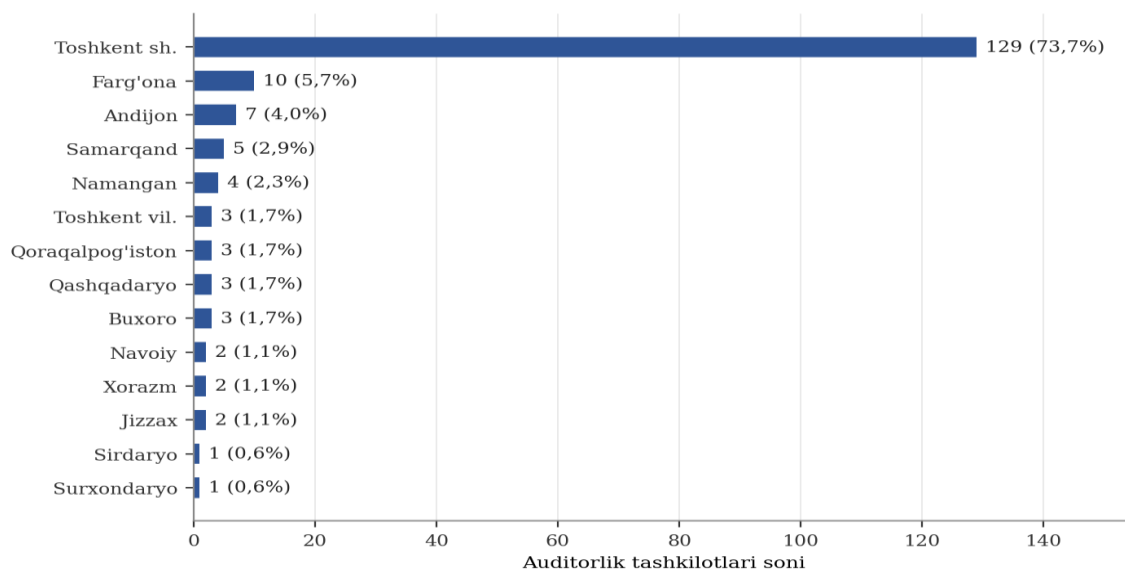
Tashkilot turi	Soni	Ulushi, %	Sertifikatlangan mutaxassislar	Huquqiy asos
Auditorlik tashkilotlari	175	62,3	851 auditor	O'RQ-677, 33-modda
Soliq maslahatchilari tashkilotlari	95	33,8	288 soliq maslahatchisi	O'RQ-787, 18-modda
Autsorsing tashkilotlari	11	3,9	—	Palata reestri
Jami	281	100,0	1 139	—

Manba: Iqtisodiyot va moliya vazirligi hamda Soliq maslahatchilari palatasi reestrlari asosida muallif tomonidan tuzilgan [11; 12].

Jadvaldan ko'rinadiki, bozorning rasmiy qismida auditorlik tashkilotlari ustunlik qiladi (62,3%). Biroq bu raqam faqat reestrda kiritilgan tashkilotlarni qamrab oladi: amalda buxgalteriya xizmatini ko'rsatayotgan ko'plab mikrofirmalar, yakka tartibdagi tadbirkorlar va frilanser buxgalterlar hech qanday reestrda qayd etilmaydi. Shu sababli 281 ta tashkilot bozorning tartibga solinadigan, sifat nazorati mavjud bo'lgan yadrosini ifodalaydi, deb baholash to'g'riroq bo'ladi. Bir auditorlik tashkilotiga o'rtacha 4,9 nafar auditor, bir soliq maslahatchilari tashkilotiga esa 3,0 nafar soliq maslahatchisi to'g'ri keladi — bu sohadagi tashkilotlarning asosan kichik hajmli ekanini ko'rsatadi.

Auditorlik tashkilotlarining hududiy taqsimoti bozorning keskin markazlashganini ko'rsatadi (1-rasm).

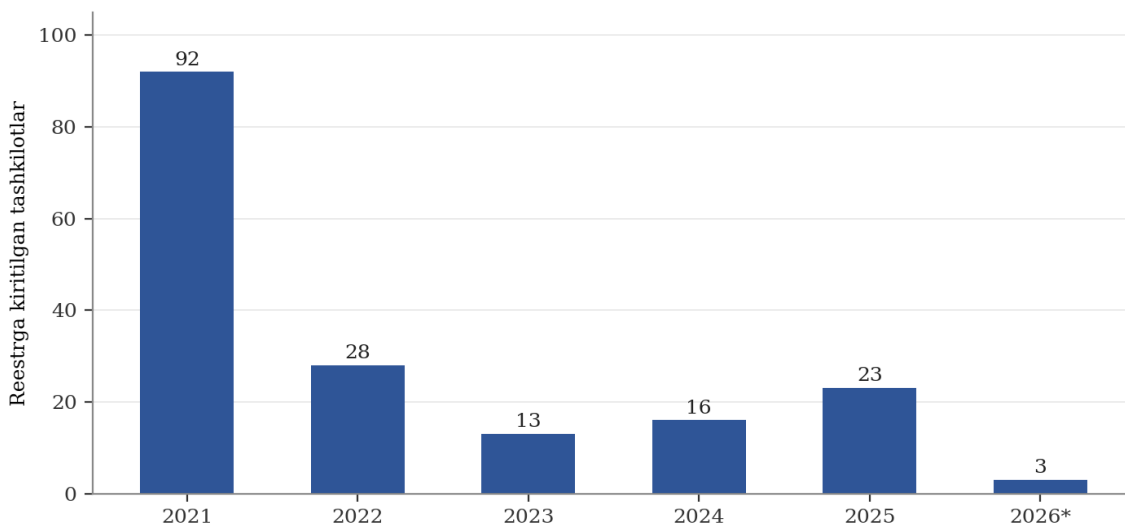
1-rasm. Auditorlik tashkilotlarining hududlar bo'yicha taqsimoti (2026-yil 1-iyun, n=175)

Manba: Iqtisodiyot va moliya vazirligi auditorlik tashkilotlari reestri asosida muallif tomonidan tuzilgan [11].

175 ta tashkilotdan 129 tasi (73,7%) Toshkent shahrida joylashgan. Undan keyingi o'rinlarda Farg'ona (10 ta; 5,7%), Andijon (7 ta; 4,0%), Samarqand (5 ta; 2,9%) va Namangan (4 ta; 2,3%) viloyatlari turadi. Qolgan to'qqiz hududda jami 20 ta tashkilot faoliyat ko'rsatadi, Sirdaryo va Surxondaryo viloyatlarida esa bittadan tashkilot mavjud. Hududlar kesimida hisoblangan HHI qiymati 5 512 ni tashkil etdi — bu teng taqsimotdagi darajadan (714) 7,7 barobar, yuqori konsentratsiya chegarasidan (1800) esa uch barobar yuqori. Mutaxassislar bo'yicha nomutanosiblik yanada kuchli: 851 nafar auditoridan 650 nafari (76,4%) poytaxtdagi tashkilotlarda ishlaydi.

Bu holat viloyatlardagi tadbirkorlik subyektlari uchun malakali buxgalteriya xizmatidan foydalanish imkoniyati cheklanganini anglatadi. Masofaviy xizmat ko'rsatish texnologiyalari bu nomutanosiblikni qisman yumshatsa-da, mintaqaviy soliq organlari bilan ishlash, hujjatlarni birlamchi qayta ishlash va mijoz bilan bevosita muloqot ehtiyoji xizmat ko'rsatuvchining hududiy yaqinligini muhim omil sifatida saqlab qolmoqda.

Reestrda kiritilish dinamikasi 2-rasm va 2-jadvalda keltirilgan.

2-rasm. Auditorlik tashkilotlarining reestrda kiritilgan yillar bo'yicha taqsimoti

Izoh: * 2026-yil uchun 1-iyungacha bo'lgan ma'lumot. Manba: [11] asosida muallif tomonidan tuzilgan.

2-jadval

Reestrda kiritilish dinamikasi: Toshkent shahri va hududlar kesimida

Yil	Jami	Toshkent sh.	Boshqa hududlar	Toshkent ulushi, %
2021	92	64	28	69,6
2022	28	21	7	75,0
2023	13	12	1	92,3
2024	16	13	3	81,3
2025	23	18	5	78,3
2026 (6 oy)	3	1	2	33,3
Jami	175	129	46	73,7

Manba: [11] asosida muallif hisob-kitoblari.

Faol tashkilotlarning 52,6 foizi (92 ta) reestrda 2021-yilda kiritilgan. Bu yangi tahrirdagi «Auditorlik faoliyati to'g'risida»gi Qonun qabul qilinib, reestr qayta shakllantirilgani bilan izohlanadi. Keyingi yillarda yiliga o'rtacha 20 ta yangi tashkilot qo'shilgan, 2023-yildagi pasayishdan so'ng o'sish tiklangan (2025-yilda 23 ta). Muhim jihati shundaki, 2022–2025-yillarda qo'shilgan 80 ta tashkilotdan 64 tasi (80,0%) Toshkent shahriga to'g'ri keladi. Demak, hududiy konsentratsiya vaqt o'tishi bilan kamaymayapti, aksincha, 2021-yildagi boshlang'ich darajadan (69,6%) yuqori sur'atda saqlanmoqda. Bozorning o'z-o'zidan rivojlanishi mintaqaviy nomutanosiblikni bartaraf etmayapti.

Tashkilotlar hajmi bo'yicha tuzilma 3-jadvalda keltirilgan.

3-jadval

Auditorlik tashkilotlarining auditorlar soni bo'yicha guruhlanishi

Auditorlar soni	Tashkilotlar	Ulushi, %	Auditorlar	Ulushi, %
1–3 nafar	70	40,0	208	24,4
4–7 nafar	83	47,4	400	47,0
8–15 nafar	19	10,9	193	22,7
16 va undan ko'p	3	1,7	50	5,9
Jami	175	100,0	851	100,0

Manba: [11] asosida muallif hisob-kitoblari.

Tashkilotlarning 87,4 foizi 7 nafargacha auditorga ega kichik va o'rta tashkilotlardir; 8 va undan ortiq auditorli yirik tashkilotlar atigi 22 ta (12,6%). Eng yirik tashkilotda 17 nafar auditor ishlaydi. Toshkent shahridagi tashkilotlarda o'rtacha 5,0 nafar, hududlardagilarda esa 4,4 nafar auditor mavjud. Bozor konsolidatsiyalashmagan: ko'plab kichik tashkilotlar yirik mijozlarga MHXS bo'yicha hisobot tuzish, avtomatlashtirilgan hisob tizimlarini joriy etish yoki xalqaro standartlarga mos sifat nazoratini ta'minlash uchun yetarli resursga ega emas. Shu bilan birga, kichik tashkilotlar kichik biznes vakillari uchun arzon va moslashuvchan xizmat manbai bo'lib xizmat qilmoqda.

Olingan natijalar asosida O'zbekiston buxgalteriya xizmatlari bozorining uchta tuzilmaviy xususiyatini ajratish mumkin. Birinchidan, bozorning rasmiy, tartibga solinadigan qismi tor (281 ta tashkilot, 1 139 nafar sertifikatlangan mutaxassis), uning tashqarisida esa katta norasmiy segment mavjud. Ikkinchidan, xizmatlar poytaxtda haddan tashqari jamlangan va bu tendensiya o'zini-o'zi qayta ishlab chiqarmoqda. Uchinchidan, bozor parchalangan, yirik professional tashkilotlar soni kam. Bu xususiyatlar buxgalteriya outsorsingini tartibga solishga yaxlit yondashuv zarurligini ko'rsatadi.

Xulosa va takliflar

Tadqiqot natijalari quyidagi xulosalarni chiqarish imkonini berdi.

1. Buxgalteriya outsorsingi alohida litsenziyalanmasa-da, uni ko'rsatish huquqi O'RQ-677 ning 33-moddasi va O'RQ-787 ning 18-moddasi bilan bilvosita tartibga solinadi. Mazkur

tashkilotlarning rasmiy reestrlari bozorni miqdoriy baholash uchun tekshiriladigan asos bo'lib xizmat qiladi va 2026-yil holatiga 281 ta vakolatli tashkilotni qamrab oladi.

2. Auditorlik tashkilotlarining 73,7 foizi va auditorlarning 76,4 foizi Toshkent shahrida jamlangan; hududiy HHI 5 512 ni tashkil etadi. 2022–2025-yillarda yangi tashkilotlarning 80 foizi poytaxtda ro'yxatdan o'tgani nomutanosiblik o'z-o'zidan kamaymayotganini ko'rsatadi.

3. Tashkilotlarning 87,4 foizi 7 nafargacha auditorga ega; bozor parchalangan va yirik professional tashkilotlar kam.

Aniqlangan muammolarni hal etish uchun quyidagilar taklif etiladi:

- buxgalteriya outsorsingi xizmatini ko'rsatuvchi tashkilotlarning yagona ochiq reestrini (masalan, Soliq maslahatchilari palatasi yoki kasbiy uyushma negizida) yuritish va unda xizmat turi, hudud va mutaxassislar soni to'g'risidagi ma'lumotlarni muntazam e'lon qilish;

- viloyatlarda ro'yxatdan o'tadigan buxgalteriya va auditorlik tashkilotlari uchun rag'batlantirish choralari (ro'yxatdan o'tish yig'imlarini kamaytirish, mintaqaviy mutaxassislarni sertifikatlash imtihonlariga tayyorlash dasturlari) joriy etish;

- bulutli buxgalteriya platformalari va masofaviy xizmat ko'rsatish standartlarini ishlab chiqish orqali poytaxt tashkilotlarining hududlarga xizmat ko'rsatish imkoniyatini kengaytirish;

- kichik tashkilotlarning birlashishi va tarmoq shaklidagi hamkorligini qo'llab-quvvatlash orqali bozorni konsolidatsiyalash va xizmat sifatini oshirish.

Tadqiqotning cheklovi shundaki, u faqat reestrda kiritilgan tashkilotlarni qamrab oladi va norasmiy segment hajmini baholamaydi. Keyingi tadqiqotlarda reestr ma'lumotlarini hududlardagi tadbirkorlik subyektlari soni bilan taqqoslash hamda xizmatdan foydalanuvchilar o'rtasida so'rovnoma o'tkazish rejalashtirilgan.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi PF-60-son «2022–2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida»gi Farmoni. – <https://lex.uz/docs/5841063>

2. Coase R.H. The Nature of the Firm // *Economica*. – 1937. – Vol. 4, No. 16. – P. 386–405.

3. Williamson O.E. The Economic Institutions of Capitalism: Firms, Markets, Relational Contracting. – New York: Free Press, 1985. – 450 p.

4. Prahalad C.K., Hamel G. The Core Competence of the Corporation // *Harvard Business Review*. – 1990. – Vol. 68, No. 3. – P. 79–91.

5. Quinn J.B., Hilmer F.G. Strategic Outsourcing // *Sloan Management Review*. – 1994. – Vol. 35, No. 4. – P. 43–55.

6. Everaert P., Sarens G., Rommel J. Using Transaction Cost Economics to explain outsourcing of accounting // *Small Business Economics*. – 2010. – Vol. 35, No. 1. – P. 93–112.

7. Kamyabi Y., Devi S. Accounting outsourcing and firm performance in Iranian SMEs // *International Journal of Economics and Finance*. – 2011. – Vol. 3, No. 4. – P. 181–192.

8. Lacity M.C., Willcocks L.P. Robotic Process Automation at Telefónica O2 // *MIS Quarterly Executive*. – 2016. – Vol. 15, No. 1. – P. 21–35.

9. O'zbekiston Respublikasining 2021-yil 25-fevraldagi O'RQ-677-son «Auditorlik faoliyati to'g'risida»gi Qonuni (33-modda). – <https://lex.uz>

10. O'zbekiston Respublikasining 2022-yil 4-avgustdagi O'RQ-787-son «Soliq maslahatiga oid faoliyat to'g'risida»gi Qonuni (18-modda). – <https://lex.uz>

11. O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va moliya vazirligi. Auditorlik tashkilotlari reestri (2026-yil 1-iyun holatiga). – <https://imv.uz>

12. Soliq maslahatchilari palatasi. Soliq maslahatchilari tashkilotlari va outsorsing tashkilotlari reestrlari (murojaat: 2026-yil iyun). – <https://pnk.uz>

13. U.S. Department of Justice, Federal Trade Commission. Merger Guidelines. – Washington, 2023. – <https://www.justice.gov/atr/merger-guidelines>

